

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Ishaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.00, za četrt leta Din 15.00, za pol leta Din 30.00; za inozemstvo Din 7.00 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

V premislek

V »Nedeljskih mislih« »Slovenca« pred dvema nedeljama je g. Vital Vodusek napisal tele besede: »Dan za dnem berete o Trbovljah in Zagorju, o krajih, kjer se zgodi toliko nesreč. In v teh krajih zaslužijo danes ljudje za štirinajst dni — zase in za svojo družino, pa naj bi bilo deset otrok — 60, 80 dinarjev. Težko je verjeti. Človek se brani, da bi verjel. In poleg tega so plače in dohodki ravnateljev, upravnih svetnikov in delničarjev, ki zaslužijo deset, dvajset, trideset in še več tisoč v enem tednu! Če je to resnica — in to je žal bridka resnica — potem bi moral to oznanjati vsak dostojen časopis pri nas v debelih črkah dan za dnem, dokler bi se ne spremenilo.«

V tem odstavku je g. Vital Vodusek na kratko označil današnjo človeško družbo in prav je, da je to napisal. Izmed bravcev, kateri berejo in premišljajo njegove tedenske misli, se bo vendarle morda našel kdo, ki bo ob teh besedah obstal in se vsaj malo vprašal: »Kaj je vendar z rudarji? 60 do 80 dinarjev za štirinajst dni trdega, nevarnega dela, pa magari če ima 10 otrok!«

Nujno nastane vprašanje: ali je ta rudar sploh človek, ali se z njim še postopa kot s človekom? Brez dolgega oklevanja bomo prišli do zaključka, da ni več človek, ampak zgolj produkcijsko sredstvo, ki se mu osi njegovega telesnega stroja toliko namažejo, da prehitro ne odpovedo. Kaj je z njegovim zdravjem, obleko, družino in kako se rudar pri tem duševno počuti, ali je zadovoljen, ali žalosten, obupan, o tem nihče ne premišljuje. Nastane vprašanje, zopet novo vprašanje, zakaj ne?!

Odgovor na to vprašanje je lahek in nam g. Vital Vodusek prav za prav sam odgovarja, ko pravi: »da so poleg tega plače in dohodki ravnateljev, upravnih svetnikov in delničarjev, ki zaslužijo deset, dvajset, trideset in še več tisoč v enem tednu.« Kdor pa ima tako veliko plačo in dohodek, ta je v današnji človeški družbi »ugleden, odličen in podjeten človek«. Tak človek zasluži, da ga človeška družba spoštuje, se mu globoko priklanja in da ima povsod prvo besedo. Kaj zamazani rudar s svojimi kovači na 14 dni! To ni nič. Kaj viničar, lesni delavec, papirničar ali kovinar! To je masa, ki mora biti vesela, da se lahko greje na božjem solncu.

Tako misli današnja človeška družba. Če bi mislila drugače, potem bi, kakor zopet pravi g. Vodusek, moral to omenjati vsak dostojen časopis pri nas v debelih črkah dan za dnem, dokler bi se ne spremenilo. Toda ni odziva za spremembo žalostnega življenja v nikakšni obliki. Ali je kaj čudno. Saj se nihče ni oglasil niti takrat, ko je delavstvo bilo boje proti znižanju plač, proti poslabšanju kolektivnih pogodb itd. Nihče se ne upa zameriti ravnateljem, upravnim svetnikom in delničarjem, ki zaslužijo po deset, dvajset, trideset in še več tisoč v enem tednu.

Če ni pomoči, da doseže delavstvo svojo pravico, ki jo ima kot človek, mora vendarle enkrat spoznati, da od tu nima ničesar pričakovati. Navezano je izključno samo na se. Kakor si bo samo postlalo, tako bo tudi spalo. Ustvariti si mora samo svojo moč, s katero bo uspešno poseglo za svoje pravice v gnilo človeško družbo. Ta moč je pa edinole v delavski skupnosti, v delavski strokovni organizaciji, ki bo kot en moč v imenu tisočev in tisočev zahtevala tudi za užaljenega delavca dostojno in človeka vredno življenje. Vsak organizirani delavec je borec za pravico, vsak neorganizirani delavec pospeševatelj vseh krivic, ki se dogodijo in ki se še bodo godile.

Ne čudimo se, da imajo delavske strokovne organizacije toliko nasprotnikov. Ti nasprotniki bodo še vedno obstojali, dokler bo delavstvo poslušalo sodbo o stro-

Ples po trdnih tleh

V »Delavski pravici« št. 28 smo pridobili članek »Katoliški cehovci«. V tem članku smo podali nekatera pojasnila glede na zmotno pojmovanje »Svobode« o cehih. — Nanj odgovarja neki »naročnik« »Delavske politike« v števil. 60. Trdi, da se zavzemamo za obnovo solidarizma, ko se zavzemamo za obnovo načel, na katerih je slonelo srednjeveško cehovstvo. Tisti »naročnik« tudi trdi, da je pisec članka slab zgodovinar in da ima čisto napačne pojme o srednjeveških cehovskih razmerah. Naš pokret pa imenuje ples po jajcih. Menda hoče reči s tem, da ni dosleden ali pa da je nesoliden.

Nočem trditi, da pisec v »Del. politiki« ne pozna zgodovine. Trdim pa, da ima on napačne pojme o srednjeveških cehovskih razmerah, ki so obenem nekako zrcalo načel srednjeveškega gospodarstva. Pa čemu bi se midva ravsala, dajmo rajši besedo priznanim učenjakom, ki so se v srednjeveške gospodarske razmere gotovo bolj solidno poglobili, kakor midva, ki piševa o tej stvari razne članke.

Profesor Belov, eden najboljših gospodarskih zgodovinarjev piše: kanoistična gospodarska teorija in praktična politika mest in cehov v srednjem veku tvorijo v glavnem enak sistem. Ta sistem očrtuje odločno protikapitalistično tendenco. Smoter ceha je, da izvede enakost in bratstvo med člani ceha... Članom ceha je bila zagotovljena gospodarska samostojnost. Posameznik naj ne bo ponižan na stopnjo nesamostojnega dninarja, pa tudi posamezni član se ne sme povzdigovati nad svojega tovariša. Produkcija ceha je bila omejena le na potrebo njegovega ozemlja. Osebnostno delo je tvorilo odločilni moment v produkciji. Kapital (prav: produkcijska sredstva) je bil v službi dela. Ceh je stremel za tem, da izvede enakost vseh članov ne le pravno, ampak tudi faktično. Moderno podjetništvo, ki se trudi, da ubije s pomočjo čimvečje produkcije manjše obrate, je bilo izključeno, izključeno zlasti tudi radi tega, ker je mogel biti podjetnik le rokodelce-mojster, ki je prestal učno dobo. Pravila ceha so naravnost določevala: Nikdo ne sme izvrševati obrti s pomočjo pomočnikov, če jo sam ne razume. Člani ceha so bili enakopravni tudi glede prodaje s tem, da je bilo prepovedano prodajati blago, katerega ni kdo sam izvršil.

O cehih piše dalje profesor Schönberg, ki je prvi natančno proučil ustroj cehov. Pravi takole: Organizacija cehov je s svojimi preventivnimi (odvračalnimi) odredbami onemogočila ustvarjanje moč kapitala... Posamezniki, ki imajo obrat, niso — in to je glavni značilni znak — podjetniki, ampak delavei... Kapital kot tak nima nikake ustvarjajoče sile in nobenega deleža na

dabičku. — Dobiček (pravilneje donos dela), katerega so napravili člani ceha, nima torej značaja podjetniškega dobička, ampak ga moremo označiti z dobičkom dela... Cehovstvo je učinek kapitala paraliziralo (prekrajšalo) in onemogočilo njegovo razkrajajočo silo. Napram stremljenju posesti, ki gre za tem, da omeji donos dela delavcev, ki posedujejo samo svojo delovno silo, le na najnižjo stopnjo, ki je neobhodno potrebna za njihovo (delavčev) eksistenco, je cehovstvo ustvarilo naprave, ki so imele za smoter, da mora dobiček enako za vse temeljiti le na delu in da se isti po možnosti na vse enako porazdeli. Temu smotru je služila omejitev ozemlja, na katerem smejo cehovci izvrševati svojo obrt; prisilnost organizacije, zabranitev veleprodaj, regulacija plač in zlasti s tem, da je zanimalo samostojno produktivnost kapitala.

Pravila cehov so dalje obsegala zelo globoko v gospodarstvo posegajoča in nad vse učinkovita določila, ki so imela za smoter, da udejstvijo krščanski socializem in kolektivizem, tako odredbe o skupnem nakupu in o skupni uporabi nabavljenega materiala, skupna zgradba večjih potrebnih naprav in zavodov kakor mlinov, barvarov, brusilnic, prodajalnic, belilnic itd., ki bi bile za poedinca predrage.

Sociolog Lange je poln občudovanja vzkliznil: »Takrat je bilo delo vse, kapital nič!« Danes je delo nič, kapital vse.

Zakaj tako?

Pravna filozofija srednjega veka, cerkveni nauk o oderuštvi in svetna zakonodaja so stali na principu, da profit sploh biti ne more in sicer radi tega, ker je delo brezpogojno edini faktor pri ustvarjanju vrednosti. Znani in priznani zgodovinar Jansen piše: Kanonistični pisatelji so učili, da je le delo povzročitelj vseh dobrin; le to, ne lastnina ustvarja vse vrednosti.

Dr. Rudolf Meyer, splošno znani protestantski socialni politikar pravi: »Stara katoliška cerkev je imela isto naziranje o vrednosti kakor klasična ekonomija in je kaznovala kot oderuštvo, če je kdo imel kakšno prednost (dobiček) temeljem tako zvane naravne produktivnosti (da je možnost produkcije v naravi stvari same).

Isti pisatelj pravi dalje: Po temeljitem socialnem študiju sem se prepričal, da bi ne imeli socialnih vprašanj v sedanji obliki, ki razdirajo države, ako bi ne bilo cerkvenega razdora. Cerkev je namreč v svojem kanoničnem pravu... skrbela, da je pripadal produkt dela delovnim stanovom, dočim si ga sedaj vedno bolj prisvaja posestnik kapitala, katerega so umetno napravili za produktivnega...

Profesor W. J. Ashler uči: Srednjeveški nauk ima veliko podobnost z

govoril pa bo prinesel dejanski uspeh le v delovanju delavske skupnosti, le v delavski strokovni organizaciji. Tu edino more biti za delavca torišče, kjer se mora v prvi vrsti udejstvovati.

Delo delavske strokovne organizacije mora biti vsakodnevni protest proti vsem, ki si danes iz delavske revščine in znoja ustvarjajo tisočake in milijone, prav tako pa tudi protest proti zadržanju vse človeške družbe, ki na tihem prenaša vse to grozno gorje, ne da bi se z delavcem vred postavila v eno fronto za pravično ureditev zemeljskih dobrin. Dan za dnem mora delavstvo potom svoje strokovne organizacije govoriti in v svojem delavskem časopisu pisati z debelimi črkami o svojih krivicah, dokler se to ne bo spremenilo.

nauki današnjih socialistov. Delo smatra na eni strani za edin (po človeškem delovanju povzročen) vzrok bogastva, na drugi strani ima edino to pravico do bogastva...

Tako bi mogli navesti še celo vrsto učenjakov različnih naziranj in različnih ver, ki so vsi prišli na temelju globokih, pa objektivnih študij do istih rezultatov. Seveda pod takim zrcalom odpadejo in morajo odpasti prav vsi predsodki proti cehovstvu in proti krščanskemu socializmu. Poudarjamo še enkrat: Vsak gospodarski red moramo presojati po njegovi mladostni sili (v tem slučaju pride v poštev predvsem 12. in 13. stoletje) in pa po posledicah, ki nastanejo, ako propade kak tak gospodarski red.

Naj presojamo srednjeveški gospodarski red iz tega ali onega vidika, bo vzdržal sijajno vsako objektivno kritiko. K objektivnosti pa spada: študij in trdna volja, da priznamo tudi nasprotniku, kar je resničnega na njem.

Boli jasno!

Razorožitvena konferenca je otvorila vprašanje oboroževanja človeštva in vprašanje o pravični ali krivični vojni tudi na strani katoličanov. Vodilno časopisje igra pri tem odločilno vlogo. Toda ne prinaša jasnosti. Še danes razmotrivajo in pišejo o tem, če more biti sploh kaka vojna pravična in seveda trdijo, da bi mogla biti.

Taka razmotrivanja so brez pomena za nas katoličane. Še več. Ne samo brez pomena, ampak celo zavajajo in povzročajo še večjo nejasnost. V sedanjem času in pri položaju, kakršen je, sploh ne moremo govoriti o pravični vojni. Saj v vojni ne odločujejo posamezne države, ampak velekapital. Niti velesila ne more napovedati vojne najmanjši državi na svetu brez pristanka velekapitala. Zadnja vojna med Japonsko in Kitajsko je bila Kitajski gotovo vsiljena. Toda Japonska je lahko pričela z vojno, ker je vedela, da odobrava velekapital njeno akcijo. Ako bi pa bil proti, ne bi bilo vojne.

Ker je tako, bi morali katoličani zavzeti drugačno stališče. Izjaviti bi morali: Vsaka vojna je krivična in nemoralna, ker je le sredstvo v rokah kapitala.

Današnja doba je raztrgana, razdrpana v duhovnem oziru. Zato je uspešen boj proti temu stanju le tedaj mogoč, če bomo postavili nasproti tej nejasnosti jasno, natančno določeno tezo. Brali smo pred kratkim, da ima fašistično društvo »Ballila« tudi duhovne voditelje — katoliške duhovnike. Namen društva je znan, znan je tudi namen fašizma, znana so njegova sredstva in načela. Zato je sploh čudno, da smejo kat. duhovniki aktivno sodelovati pri njegovih ustanovah. Čudno je to tudi radi tega, ker vemo, da so ob nekaterih prilikah bile izdane precej ostre in odločne izjave n. pr. glede verskih socialistov, glede socializma, glede sodelovanja pri kakem listu.

Če so dolžni lajki upoštevati kake odredbe, menimo, da bi bilo lažje doseči to, da ne bi sodelovali katoliški duhovniki pri režimih, društvih itd., ki so po svoji osnovi, po svoji praksi popolnoma paganski, protinaravni in protinravni.

Taka nejasnost zelo kvarno vpliva na vernike in postavlja katoličanstvo v slabo luč.

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Papirničarji

Vevče. Radi obstoječega položaja, v katerem se nahaja papirniško delavstvo radi vedno večje omejitve dela v obratih, je potrebno, da delavstvo stvarno prouči vzroke obstoječih razmer in se odločno zavzame za izboljšanje tega položaja. V ta namen sklicuje Jugoslovanska strokovna zveza javen strokovni shod papirniškega delavstva, ki bo v nedeljo 28. avgusta ob osmih zjutraj v Društvenem domu pri Devici Mariji v Polju.

Papirničarji! Razmere same nam ukazujejo, da se tega shoda polnoštevilno udeležimo!

Rudarji

Nov rudarski pravilnik.

Obveščeni smo, da je glavna bratovska skladnica na podlagi predlogov, ki so bili iznešeni na rudarski anketi v Belgradu, ki se je vršila 18. in 19. maja, izdelala definitivni predlog novega rudarskega pravilnika in ga predložila ministru za šume in rude. Predlogu so priložena obširna pojasnila. Ministar za šume in rude je v smislu § 48 finančnega zakona za leto 1932-3 predložil novi pravilnik ministrskemu svetu v odobrenje. — Tako smemo v najkrajšem času pričakovati nov rudarski pravilnik, ki bo, ako so se upoštevali predlogi delavske delegacije, precej boljši od sedanjega pravilnika.

Trbovlje. »Delavska Pravica« se dobi v Zadrugi knjigarni na Vodah, istotam se sprejema tudi naročnina, ki znaša mesečno Din 5.—. Rudarji naročajte jo, ker piše za vas!

Krekova knjižnica, ki ima svoj sedež na Vodah, si je nabavila lepe nove knjige zgodovinske vsebine. Citatelji segajte po njih! Izposojnina je nizka. Za pedeset par dobiš lepo čtivo.

Opozorilo staršem: Zadruga knjigarna si je nabavila za bodoče šolsko leto vse potrebščine. Po kako konkurenčnih cenah morete dobiti za svoje solacke vse potrebščine. Poslužite se, boste se prepričali!

Kovinarji

KLEPARJI

V soboto, 20. avgusta zvečer se je v prostorih gostilne Novi svet vršil mesečni sestanek skupine inštalaterjev, kleparjev in monterjev JSZ v Ljubljani. Sestanek je razpravljal o važnih zadevah glede članstva, kakor organizacije. Poročilo tov. blagajnika o stanju članstva in podpornega fonda se je vzelo na znanje. Referat, ki ga je podal k svojemu blagajniškemu poročilu, je bil zelo izčrpen. Mislil, ki so bile iznesene so vsega upoštevanja vredne. Tov. predsednik je poročal, v koliko je napredovalo delo glede kolektivne pogodbe. Tov. tajnik pa je poročal o konferenci strokovnega odbora.

Sklep sestanka je, da se uvedejo uradne ure in sicer ob sobotah od 6 do 7 zvečer in ob nedeljah od pol 10 do pol 11 dopoldan v pisarni na Miklošičevi c. 22 (palaca Delavske zbornice). Prihodnji sestanek se bo vršil v soboto, dne 3. septembra. Cas in kraj pa bo še pravočasno objavljen.

Zivahna debata, ki je sledila poročilom, dokazuje, da se tovariši zavedajo važnosti dela svoje strokovne organizacije. Klepar.

ZIVILSKI DELAVCI

Fram. V »Delavski Pravici« št. 31 smo ožigosali demagoško postopanje z delavstvom po mlinih v mariborski okolici. Pripomniti imamo še, da vsi mlinci v okrajih Maribor desni in levi breg, izvzemši mesto Maribor, obratujejo od 12 do 36 ur z enim osebjem ali 72 do 120 ur tedensko. To pa je v nasprotju z zakonom. Posamezniki kršijo zakon tudi s tem, ker zaposlujejo vajence izpod 18 let v nočnih urah. Nadalje se mnogokje kršijo higijenski predpisi. Da se vse to more dogajati, je krivo delavstvo samo, ker se ne poslužuje pravice, ki mu jih daje zakon o zaščiti delavcev. Dnevno vidimo, kako po nepotrebnem meče delavstvo denar za nepotrebne stvari, za organizacijo ga pa nima. Če bi bilo vse delavstvo vsaj toliko zavedno, da bi se organiziralo in še poleg, da bi malo samostojno mislilo, bi lahko osnovalo ogromno bojno fronto. Na ta način bi moglo brez preli-vanja krvi doseči svoje pravice. Neorganiziran delavec pa je bič, s katerim tepe kapitalist vse brez razlike. Osobito greši v tem pogledu mlinsko delavstvo. Organizacijo bi mogli zlasti sedaj lahko izvesti, ker mlinarstvo ni več prosta obrt, ampak spada pod obrtni zakon. Določila obrtnega zakona veljajo torej tudi za mlinarske uslužbenke. Bodo pa brez haska, če se ne bomo organizirali in proučili zakon. — Mlinski podjetniki tudi izrabljajo vajence. Podjetnik ima mlin. Ker sam posla ne razume, ima obratovodjo, enega pomočnika in enega vajenca, kar pa je, po § 254 nedopustno. Nadalje je ugotovljen slučaj, da mlinarski vajenec nima učne pogodbe, ki je po zakonu strogo predpisana. — Kakor sploh vse delavstvo, tudi mlinsko mnogo rado čita. Zalibog čisto samo puhlo čtivo: ljubavne, detektivske in druge tem enake knjige, prezira pa svoj delavski tisk. Prezira strokovno organizacijo in se udeležuje rajši pri drugih, čisto pri kapitalističnih društvih. Tudi se izogiba tistih tovarišev, ki bi jih mogoče nagovarjali za strokovno organizacijo. Rajši se že v rani mladosti druži z ženskami po gostilnah in veselicah ter slično. — Nadalje smo v št. 31. »Delavske Pravice« ožigosali, da v Framu, kjer se potok deli na dva

dela, hodijo kmetje, oziroma od njih naročeni ponočnjaki zapirajo vodo na desno stran, tako da gre skoraj vsa voda po levi strugi. Par dni je sicer bil mir, ker pa kljub temu nihče od merodajnih oseb ni storil svoje dolžnosti, se je staro zopet ponovilo. Ponovno apeliramo na vse zavarovalnice zoper požar, ker so iste močno zainteresirane na tem, če se z vodo tako manipulira, da se namreč v tretji vasi že popolnoma izgubi. Kaj bi bilo v slučaju požara? S čim bi gasili? In to bi moglo imeti velike posledice. — S temi vrsticami pa nismo hoteli opozoriti le zavarovalnice na ta nedostatek, ampak tudi državno oblast, da bi vsaj ona napravila red.

Igra s sežganimi čevlji

Premog, katere mora TPD radi prevelike produkcije in slabe oddaje deponirati, se mnogokrat vžge v skladišču. Goreči premog pa je seveda potrebno odstraniti. Prigodi se pa, da zgore pri nakladanju premoga delavcem čevlji, tudi noge si opečejo. Na bolečinah bolujejo čisto po mesec dni. Ravno pred nekaj dnevi se je zgodil slučaj, ki je gotovo zanimiv in vreden, da ga javnost le izve. Neki delavec, družinski oče štirih otrok je moral nakladati goreči premog, zgoreli so mu čevlji in dobil je tudi hude opekline tako, da je moral ostati doma nad mesec dni. Imel je edine zadnje čevlje in ti so mu zgoreli.

Naptil se je k pristojnemu zaupniku s prošnjo, da naj za njega posreduje pri obratovodstvu, da mu družba nabavi nove čevlje, drugače ne more, ko bo ozdravil, v službo.

Igranje s čevlji, ki bi stali okrog sto dinarjev, pa je postalo od strani obratovodstva tako smešno, da je bila že bratovska skladnica tista, ki bi morala temu delavcu kupiti čevlje, ne pa družba, ki bi bila brez vsakega obotavljanja to dolžna storiti. Obratovodstvo pa je po vsem večkratnem posredovanju delavskih zaupnikov izdalo dotičnemu delavcu le listek za predujem v rudniškem konsumu, glaseč na vsoto 200 Din, po perijodični odtegnitvi po Din 35. Drugi štirje delavci, ki so istočasno sežgali čevlje, pa so dobili po 50 Din odškodnine, tisti pa, ki je zadobil še opekline, pa dobi predujem. To se pravi: »Kupi si čevlje sam!«

Mi bi pripomnili z ozirom na postopanje obratovodstva in družbe sledeče: Bili so že slučaji, ako je delavec napravil škodo podjetju, jo je moral plačati. Ze tudi po več sto dinarjev, ali pa je bil celo odpuščen. Ako se pa delavcu siromaku stori škoda, pa podjetje tega ne prizna in ne povrne. Rudar se opravičeno sprašuje: Ali

Ko je nedavno zboroval v Zagrebu vrhovni svet marksističnih strokovnih organizacij, je bilo opaziti v resoluciji o zavarovanju, da so popustili marksisti svojo prejšnjo tezo centralističnega zavarovanja in da so se pod težo razmer izrekli za tezo, ki jo je vseboval že davno načrt JSZ, ki je bil izdelan pred nedolgo časa je bil predložen vsem odločujočim činiteljem in ki je zahteval racionalno gospodarstvo v zvezi z avtonomizacijo okrožnih uradov. Mi smo na to ponosni!

Ko se pa ponovno debatira o reformah v zavarovanju, bi si pa dovolili opozoriti na nekatera izvajanja bosanskega socialista Jove Jakšiča, ki je zapisal v »Radniški zaščiti« l. 1928. to-le:

»Upravniki zavarovanja so doslej vedno le zdihovali nad stanjem zavarovanja. Preveč zainteresirani na tem, da se obdrži sedanji centralistični in birokratski režim, stanja prav za prav doslej niti niso še videli. Zato niso iskali stvarnega izhoda ampak so zadovoljevali lokalne tendence, da so oslabili gibanje proti centralizmu. Njihova izprememba statuta je v resnici le reševanje onega, kar je v resnici že propadlo.

Veliko bližji je problemu načrt o reorganizaciji, ki ga je izdelal bivši soc. pol. minister dr. Gosar A. Ker daje ta načrt finančno samostojnost posameznim blagajnam v bolniškem zavarovanju, ustvarja zdravo stanje, da morajo oni, ki zavarovanje vodijo in ki imajo nanj vpliv, se brigati za gospodarstvo, ker se nihče ne bo brigal, da jim bo kril deficite. Današnje nemoralno tekmovanje, kdo bo več potrošil, bi po načrtu odpadlo. Posamezne pokrajine bi bile primorane brigati se po splošnih predpisih za veličine pravic in dolžnosti. Odpravljena bi bila praksa, da se uvede v Skoplju to, kar se uvede v Ljubljani in da se odpravi v Skoplju to, kar je odpravila Ljubljana.

Jakšič v nadaljnjih izvajanjih graja pomanjkljivost Gosarjevega načrta, ki obstoji v tem, da na mah ne odpravlja deficitne OUZD-e, ampak predvideva postopno odpravo oziroma likvidacijo. Člankar podčrtava pravilnost osnovne

je tako postopanje zakonito in pravilno? Ali mora delavec delati v ognju, ki se opeče, da mora bolovati celo mesec dni? To postopanje družbe naj se pregleda in tudi nadzira in delavce zakonito zaščiti.

linije načrta, ki gre za tem, da se odpravi centralizem.

Gosarjev načrt ni bil izveden, ker je našel preveč nasprotnikov — pred vsem pri upravi SUZOR-a. Današnje razmere podčrtavajo pravilnost bivših avtonomističnih načrtov in upati je, da je avtonomizacija korak bližje svojemu cilju. Samo, da ne bo prišla prepozno in v času, ko bodo prizadevanja lokalnih organov že brezuspešna.

Kar bi morali grajati pri gospodih pri Radniški zaščiti in SUZOR-u je le še to, da preveč poslušajo le ena ušesa. Dočim je Radniška zaščita svoječasno razpravljala o vseh mogočih predlogih za sanacijo zavarovanja, pa ni nikdar vzela v ozir radikalnega načrta, izdelanega od Jugoslovanske strokovne zveze, katerega izvedba bi najgloblje zagrabila. Pravtako tudi ni omenjena resolucija o zavarovanju, ki jo je sprejel zadnji občni zbor JSZ. Verus.

Petroleji

Petrolejski magnati žanjejo. Strahovite borbe so se bile med posameznimi koncerni, pa ne zato, da bi hoteli s tem koristiti trgovini in znižati cene, marveč zato, da dobi ta ali ona stran monopol nad to velevažno surovino.

Iz zadnjih poročil je razvidno, da so se združili vsi producenti petroleja razen Rusije. Pričakujejo pa, da bo pristopila tudi Rusija. Ves čas tega boja so stale za temi koncerni tudi vlade posameznih držav. Tu gre za prestižna oz. monopolna vprašanja. Tem magnatom je seveda zelo malo za državne oz. narodne interese. Njim gre samo zato, da kar največ mogoče s tem izkoristijo zase. Pri nas smo v zadnjem času imeli priliko občutiti neomejeno moč teh petrolejskih magnatov.

Casopisje ugotavlja, da zvišanje cen bencinu ni gospodarsko utemeljeno, ker so vsi koncerni razven enega v Franciji zaključili svoje bilance z ogromnimi dobički. — Royal Dutch je imela v letu 1931 27.916.648 hol. gold. dobička, romunska petrolejska družba »Concordia« 54.355.972 lejev, Société générale des Huiles de Petrole 1.004.099 frankov. Ogromne vsote! Vse to za luksus in razkošje male peščice ljudi. Pa se še nekateri čudijo, ako kdo od spodaj govori, da je treba to zalego izkoriščevalcev in pijavk iztrebiti do zadnjega.

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Ali naj bi poskusil s svojimi uspehi prikopati se do ugleda? Okoliščina, da se mu je to posrečilo v Zionu in da je dobil Crumbackovo nagrado, mu ni tu popolnoma nič koristila; moral je začeti spet popolnoma znova. Predavanja o sferični geometriji in o zemljepisju Svete dežele (ta je obiskoval Lizi na ljubo) in o zgodovini nemške reformacije, kaj bi mu neki koristila, če bi svet izvedel, da on o teh stvareh razume več ko vsi drugi razni profesorji? Kar pogledj, kaj si zasluži profesorji? Marsikateri le borih sto dolarjev mesečno!

Jed je pogosto govoril z Lizo o tem vprašanju. Trdila je, da si bo s tem pridobil celo vrsto navidez sicer brezpomembnih prednosti, ki jih zdaj še ne more razumeti. Priučil se bo omikanemu vedenju in ne bo več tako vekomaj zaznamenovano kmečko teslo. Naučil se bo stvari, za katere se zanimajo bogataši, prisvojil si bo njihove šege in nazore in si polagoma utrl pot mednje. Naj le pride do zadnjih semestrov, potem ga bodo ti gospodje študentje, ki ga zdaj, dokler je še zelenec, docela prezirajo, že davno znali spoštovati. Spoznal se bo z njihovimi sestrami in starši in tako našel prave prijatelje za svojo bodočnost.

Medtem je Liza dobila knjigo o pravilih dostojnega vedenja, da bi ga pripravila na ta veliki čas. Marljivo jo je proučevala in jo v majhnih merah vlivala bratu, kolikor je pač tisti čas vprav mogel prebaviti. Moška narava se pravilom dostojnosti upira, a Liza ni popustila in je Jeda vedno znova stavila pred vprašanje: Ali hoče res vse življenje ostati kmečko teslo? Ali hoče res vsemu svetu oznanjati, da je svojo pot pričel ko kmetijski hlapec? Drugače se mora pa naučiti, kako držiš pravilno nož in vilice in kako pravilno snameš klobuk, če stopiš s kako damo v dvigalo. Prvi uspeh tega pouka je bil, da se je Liza peljala v mesto in kupila v neki trgovini z enotnimi cenami nekaj

tucatov pribora za ribje jedi, da bi na ta način znatno dvignila družabni ton v hiši.

Prav od vsega začetka je Liza uživala podporo neke od svojih stanovalk, neke Miss Meechamove, asistentke pri vodju nekega oddelka v eni od velikih bank v Mountain City. Miss Meecham je bila po rodu iz Ziona in je bila včasih uslužbena v banki Mra. Crumbacka. Zdaj je v velikem mestu vneto proučevala običaje in šege odličnega sveta. Opozorila je Lizo na zelo kočljivo okoliščino, da je sicer prav, če se človek uči iz »knjige o lepem vedenju«, da je pa ne smeš nikdar niti omeniti, zakaj ljudje naj vidijo, da si že vse svoje življenje vedno delal tisto, kar je najbolj pravilno. Miss Meecham je poznala vse, ki so imeli opravka v banki, vedela je, koliko imajo denarja in kje stanujejo. Dalje je imela majhen, lično oblažjen in pozimi celo kurjen avto. Ob nedeljah se je rada vozila na sprehod s svojo gospodinjo in z lepim mladim bratom svoje gospodinje.

To se ni zgodilo brez vsakega posebnega namena, kakor je Liza takoj opazila. Miss Meecham je bila vsaj pri tridesetih letih in Jed očitno mož z bodočnostjo. A ko mu je dala to razumeti, se je samo nasmehnil. Ni bil preveč občutljiv za ženske čare in je vedel, da se bo ženil šele, kadar se bo kam prirnil. Seveda je bilo medtem zelo poučno voziti se po Mountain Cityu s poslevoedečo ravnateljico oddelka tega in tega, ki je človeka peljala vedno v odličniščni četrti, mu kazala hiše gospodarjev tega sveta in pri vsaki hiši vedela povedati kaj o lastniku.

»To je Schuylerjeva hiša — stari Schuyler je bil predsednik Plinske družbe in je postavil tisti veliki spomenik, ki sva ga videla v parku. In tam na voglu stoji Plattnerjeva hiša; Plattnerji so prej imeli v rokah Vodno družbo, preden so jo prodali mestu in pravijo, da je stari podkupil občinske svetnike — seveda ne vem, če je to res ali ne — človek sliši toliko čenč. To veliko poslopje iz opeke je hiša sodnika Steera — njegova žena jo je pred kratkim pobrisala z nekim italijanskim opernim pevcem. To z divjo trto tam je Danforthova hiša — on je predsednik Western Nationala in odličen gospod, daje mnogo denarja za bolnišnice, in njegova žena ima odlično vlogo v klubih.

Doma in po svetu

Nemčija je po zadnjih volitvah še bolj razdvojena kakor prej. Hindenburg je poskušal zadnji teden pritegniti v svojo diktatorsko vladno narodne socialiste. Dal bi jim nekaj ministerstev, vodstvo pa bi obdržal on oziroma general Schleicher. Hitler je ponudbo odklonil in zahteval vso oblast zase obenem s tolikimi polnomočji kot jih je dobil svojčas v Italiji Mussolini. To pa je odklonil Hindenburg. Narodni socialisti so napovedali vladi najostrejšo borbo. Začeli so se že razgovori med Hitlerjem in katoliškim centromom za vladno. General Schleicher pa se pogaja z zastopniki strokovnih organizacij vseh smeri in se hoče držati na vladi z njihovo podporo, parlament pa zapreti. Iz tega se vidi, da se diktatura boji za slučaj ostrih nastopov proti parlamentu generalne stavke.

Španski generali, ki so se uprli republikli so sedaj vsi pod ključem. Samo generalov je 25, ostalih par sto upornikov pa so nižji oficirji in vojaki. Hoteli so izklicati monarhijo in povabiti nazaj kralja Alfonza, ki pa sedaj izjavlja, da nima nič skupnega z uporniki. — Parlament je sprejel zakon, s katerim je odvzeto premoženje tistim, ki so se udeležili monarhistične vstaje. Zaplenjeno zemljo bo vlada razdelila med revne kmete in kmetijske delavce. Sicer pa vlada ni kaj dosti trdna in ustave parlament še ni sprejel, ker zanjo ni večine. Upijajo se Katalonci in je zato vlada postavila pred skupščino ureditev katalonske samouprave. Parlament pa je ne rešuje po željah Kataloncev, ker hočejo imeti republikanski meščani in malomeščanski socialisti državo urejeno centrali-

stično. Brez Kataloncev pa vlada nima zadostne večine za ustavo. Vlada je zlasti v socialno političnih ukrepih čisto meščanska in jo podpirajo socialisti pač iz golega oportunizma, čeprav zahteva delavstvo mnogo bolj radikalnih ukrepov.

Nova evropska konferenca se bo vršila prihodnje dni v mestecu Stiesi v Italiji. Razpravljali bodo o pomoči skrahirani srednji Evropi in s tem v zvezi o francoskem načrtu glede zveze podonavskih držav. Pa gotovo tudi ta konferenca ne bo prinesla končne rešitve iz sedanjih nezno-

snih časov.

Dr. Schober, bivši dunajski policijski ravnatelj, državni kancler in zunanji minister, ki je vrgel lani v svet bombo »Anschluss«, je prejšnji teden na Dunaju umrl zadet od srčne kapi.

Rusija bo dobila v Ameriki večje posojilo. Mnogi sodijo, da bo temu posojilu sledilo službeno priznanje sovjetske Rusije s strani Združenih držav. — O napredku Rusije zgovorno priča najnovejšo poročilo o električni železnici preko Kavkaza. Ta železnica je skrajšala prehod čez Kavkaz za čez 2000 km. Dovršena bo leta 1936.

Angleški predilničarji so v ostri borbi proti podjetnikom, ki jim hočejo znižati plače. Veliko tovarov je že ustavilo delo. Bojijo se, da ne bi izbruhnila splošna stavka, ki bi pretresla vso Anglijo.

V Grčiji so razpisane parlamentarne volitve za 25. september.

Agrarna konferenca se bo vršila v Varšavi. Navzoče bodo vzhodne poljedelske države: Poljska, Romunija, Jugoslavija, Bolgarija, Madžarska.

Bodočnost zadružništva in sodobna gospodarska kriza

V predzadnji »Del. Pravici« sem na kratko naštel glavne momente, ki so ustvarili sedanji gospodarski nered. Danes pa mi naj bo dovoljeno, razviti nekaj misli o saniranju teh bolnih gospodarskih prilik.

Predvsem je treba konstatirati, da je racionalizacija eden najvažnejših činiteljev v sedanjem gospodarstvu, ki resno ogroža temelje sedanjega gospodarstva in to v svoji prekomerni produkciji. Statistike pa nam pričajo, da je kljub vedno večji produkciji brezposelnost vedno večja, dobički pa neizpremenjeni. Principi produkcije se morajo ravnati po potrebah konsuma. Treba bo, da preidejo odločilni činitelji in legislativne oblasti v tem pogledu od besed na dejanja in z zakonom regulirajo produkcijo pod tem vidikom. Nadalje bo vse-

kakor nujno potrebno dvigniti konsum, toda še prej pa seveda kupno moč konsumenta z investicijami, javnimi zgradbami itd. Seveda bi bilo potrebno tudi urediti vprašanje kapitala in njegova uporaba v obkrožnostne svrhe.

S tem bi se naše denarne razmere bistveno spremenile in namesto 3,6 milijarde Din bi imeli namah ca 6 milijard novčanic, ki bi omogočale nadaljevanje prekinjenih javnih in zasebnih del. Ne bi bila naša država prva, ki bi posegla tozadevno v zasebno življenje, toda storila bi ogromno, koristno delo. Ne smemo pa pozabiti, da dviganje denarja in brezobrestno skrivanje istega ima tudi svoje vzroke.

Vsak hip se namreč stresa ta ali oni mogočni denarni zavod. Da bi se bilanciralo povsem točno, bi si i javnost i

upravni svetniki ves tak strah prihranili. Zakon o delniških družbah je potreben reforme — v njem mora biti dovolj garancij, da se vse take nesreče za široke plasti naroda pravočasno preprečijo.

Hermetično zapiranje mej vseh držav je primoralo tudi našo državo do istega koraka. »Sami iz sebe naj živimo!« je bilo geslo. Prav lepo, toda istočasno pa moramo imeti v mislih vse preteče nevarnosti radi takega preokreta v trgovanju. Pokazati je treba narodu, katero pot je iti, da ne zaide iz dežja pod kap. Zopet se mora, če ne gre drugače, z drakonskimi ukrepi preprečiti izkoriščanje po domači industriji, agrarstvu itd., dvigniti moramo kvaliteto naših agrarnih pridelkov, predvsem žitaric. Domovina žitaric in agrarstva sploh — Kitajska prehrani radi gojitev žlahtnih žit na razmeroma majhni zemeljski plošvi kar 500 milijonov ljudi. Iz nujne posledice izvira vse to stremenje po izboljšanju poljedelskih pridelkov, kar tudi naši pasivni pokrajini ne bi škodovalo. In ne bi se slišali tako pogosti kliki kruha — kruha radi praznih kaš.

To velja seveda predvsem za kajžarje in male posestnike. Ob tem vprašanju pa pride pri svobodni trgovini v poštev tudi gornji moment prav posebnost. Gotovo je, da naša kvantiteta žita ne more resno ali celo odločilno vplivati na svetovnem trgu, ali celo imeti važno vlogo pri sličnih pojavih, kot smo ga imeli v ruskem izvozu žita, ki je zmešal vso civilizirano zapadno Evropo, zmešal celo slavno angleško trgovsko hladnokrvnost in tako je na mah zaigrala Rusija važno

vlogo v mednarodnem trgovanju. Njen les, nafta in žito so kupovale vse zapadne države in zamena za tekstilne stroje je bila na višku. Tudi naša država, seveda v manjšem obsegu, bo lahko pri sistematičnem delu v marsičem postregla svetovnemu trgu in zmanjšala našo sedaj pasivno zunanjo bilanco, ki tudi ni brez posledice za naše gospodarske prilike. Revidirati bi morali predvsem pogodbe s sosednjimi državami in avesti vsaj med balkanskimi državami preferencialno carinsko tarifo, a na zunaj bi tvorili eno gospodarsko enoto.

Vzporedno z že omenjenimi načini ozdravljenja gospodarskih prilik so pa še drugi, ki so zvezani neposredno s prvimi. Tako na pr. bi mi lahko pri drugih denarnih prilikah in večji narodni ambiciji napravili pasivno Primorje — aktivno. Poživiti bi bilo treba tranzitni promet, dvigniti tujski promet — in pokrajina za pokrajino bi ustvarili rentabilno.

Pa tudi skrčenje delovnega časa, kot ga je svoječasno priporočal Hoover, je potrebno. Odstranitev ženskih moči, razen z mest, ki so absolutno takega značaja in je moška moč nemogoča.

V nas samih pa je največja možnost ozdravljenja današnje družbe in gospodarskega nerada. Vsakdo naj s svojimi močmi v javnem, in zasebnem življenju z vso ambicioznostjo in delavnostjo dela na izboljšanju položaja. Zadružništvo je pa tisti protiutež izkoriščevalnih gospodarskih formul. Delavec, kmet, obrtnik in trgovec se morajo izobraziti v duhu zadružništva, ki edino je v stanu uspešno tekmovati z organiziranim kapitalističnim velekapitalom.

B-ič.

Nova davčna bremena

Brez kakih posebnih ugovorov, vsaj kakor je iz glasovanja v narodni skupščini razvidno, ker je proti glasovalo samo par poslancev, so se sprejeli novi davki:

1. Povišala se je trošarina na sladkor in sicer v kockah za 1,50 Din, pri kristalu pa za 1,25 Din pri kg;

2. uvedla se je trošarina na električni tok, ki bo znašala za vsako kilovatno uro 70 par, za električni tok, ki žene motorje in druge naprave se bo po bitala trošarina do 1000 KW ur 10 par, od 1000 KW ur dalje pa po 5 par za vsako kilovatno uro;

3. povišal se je davek na poslovni promet od 1 na 2 odstotka, to je za 100 odstotkov.

Do sedaj je znašala trošarina na sladkor v kockah 6,55 Din, na kristalni sladkor pa 6,25 Din. Poleg tega imamo carino, ki znaša na vsak kilogram slad-

korja v kockah 3,85 Din, kristalnega sladkorja pa 2,75 Din. Carina gre v celoti v korist karteliranim sladkornim tovarnam, v katerem sta tudi obe državni tovarni. Dobiček, ki ga imajo tovarne samo pri carini, znaša pri sedanji potrošnji sladkorja v Jugoslaviji okoli 330 milijonov Din letno.

Novo povišanje trošarine na sladkor naj bi nosili polovico producenti (sladkorne tovarne), drugi del pa konsumenti. Seveda se bodo temu sladkorne tovarne že na kak način izognile — skratka, to povišanje bo v celoti nosil konsument. Pripomniti je treba, da so razen dveh tovarn, ki sta državna last, lastniki inozemci in gre tako ves dobiček v inozemstvo. Ali bi ne bilo tedaj bolj umestno, da bi plačale to povišanje sladkorne tovarne, katerim bi kljub temu ostalo s prebitkom na carini pri sladkorju v kockah 2,35 Din, pri kristalnem pa 1,50 Din.

Gotovo je, da bo to novo breme najbolj občutila dravska banovina, saj porabimo pri nas skoraj dvakrat toliko sladkorja, kakor druge pokrajine naše države. Posledica tega bo padec potrošnje sladkorja. Že v preteklem letu je znamenovati radi povišanja trošarine padec sladkorni potrošnji; to se bo sedaj samo še stopnjevalo, ker so plače delavstva znatno padle. Velik del delavstva pa sploh nima redne in stalne zaposlitve.

Pri trošarini na elektriko je deloma isto. Tudi tu je mali človek mnogo bolj prizadet nego velika industrija. Sicer pa ne gre ovirati razvoja elektrifikacije, ki posebno v dravski banovini zelo lepo uspeva. V teh težkih časih, ko mora vsak kolikor mogoče skrajšati svoje izdatke, bodo konsumenti tudi tu štedili, kar naposled ne bo v korist razvijajoči se električni industriji, niti državi in upravi.

Davek na poslovni promet je slična zadeva. Tudi to živo zadeva malega človeka. Trgovec bo moral nekje najti kritje za ta povišani odstotek in gotovo je, da ne bo vzel iz svojega žepa, marveč bo podražil živila.

To in ono

Treznostni kongres na Kumu. Ministrstvo za promet je z odlokom z dne 18. avgusta 1932 dovolilo 50% znižano vozno tarifo od 27. do 29. avgusta 1932 za vse proge in vlake na področju ljubljanskega železniškega ravnateljstva in postajo Zagreb glavni kolodvor za udeležence treznostnega kongresa na Kumu, ki bo letos 28. avgusta. Udeležili se ga bodo delavci iz raznih krajev dravske banovine in iz Zagreba, dalje pa tudi dijaki, visokošolci in duhovniki.

IV.

Seveda si novince vsega tega nikakor nista mogla zapomniti takoj prvo pot. Toda neprenehoma sta slišala o teh ljudeh in si znova in znova ogledovala njihove hiše. In ni trajalo dolgo, pa je vedel Jed, kaj hoče od življenja: hišo iz rjavega peščenca ali iz marmornja ali iz rdeče opeke ali iz bele opeke v eni od teh »izključnih« četrti, zastavno poslopje v tujem slogu — v staroangleškem, ali v italijanski renesansi ali v slogu tretjega cesarstva. — Jed sicer ni znal enega ločiti od drugega, a sčasoma se bo že naučil. — Hišo z mogočnim pročeljem, z visokimi, ostrokončastimi zamaženimi ograjami in vrati, s primernim številom senčnatih dreves in zelenih trat, po katerih delajo vrtnarji in na katerih se ob nedeljah iskre vodometi — to je hotel imeti in to si bo tudi preskrbel. V hiši bi bila knjižnica, bi se nahajali marmornati kipi, številne slike in klavir — o, Jed je vedel, kakšna mora biti takale stvar na pogled; in kar je bilo še važnejše, vedel je tudi, da si bo ta čas lahko vedno kupil koga, ki mu bo povedal vse, česar sam ne ve!

Kadar ima človek vse to, tedaj se življenje šele prav za prav začne; tedaj je človek prost vse nesnage in neugodja, vsega ponižujočega telesnega dela, lakote, skrbi in ponižanj — vseh nadlog, ki so polnile prvih dvajset let Jedovega življenja. Šele ko bo človek vse to imel, bodo ljudje snemali pred njim klobuk z glave, avtomobili bodo vozili mimo vrta in soferji bodo govorili: »To je Rusherjeva hiša. Stari Jed Rusher si je naredil denarje ...« Jed še ni vedel, kakšno besedo bodo vstavili sèm, a je že kar mislil, da jo sliši.

Bil je pripravljen za boj, čuječ in napet kot boksa tr, takmo, ko stopa v ring je vedel seveda, da bo boj trd, zakaj konkurenca je bila velika. Tisoči avtomobilov so vozili po tej »izključni četrti« in v njih so sedeli ljudje, ki so svoja ušesa prav tako na široko odpirali ko Carrie Meeham, Liza in Jed Rusher. Vozili so redni avtobusi, s katerimi se je človek za dolar lahko vsako dopoldne in popoldne peljal okrog po mestu, med vožnjo je moški s trobilom ljudem kazal palače in pripovedoval o njihovih lastnikih. Vsi radogledneži na avtobusih so bili polni poželenja, velik odstotek od njih je bil tudi slavohlepen in

brez dvoma jih ne bo prav mnogo doseglo svoj cilj. Te palače so prav zaradi tega vredne poželenja, ker jih sme le malo izvoljenih imeti. V pensionu, na univerzi ali kamor je že prišel, je Jed videl, da se vsa pozornost osredotoča na tisto malo članov bogatarije; vsakdo je mislil nanje, govoril o njih, stremel za tem, da bi si življenje uredil po njihovem vzoru. Listi so bili polni čenč — ob nedeljah so izhajali celi stolpci z naslovom »Vesti iz družbe«, slike bogatašev, njihovih žena, njihovih otrok, njihovih hiš in ostale lastnine. Stotisoči žena, obsojenih na neskončno, pusto dnevno capljanje, so hranili svoje duše s fantastičnimi sanjarjami o teh srečnejših, ki so prosti in krasni in blaženi. Nesrečniki so se nagnili k porokam, pogrebom in javnim slovesnostim, da bi videli srečnike, vozili ali sprehajali so se po »izključnih četrtih«, strmeli na »razkošne palače« in preračunavali, kaj so stale. Bilo jih je tisoč, ki so vzrasli hkratu z mestom in so videli vse te palače, kako so se dvignile iz tal, a niso še nikdar ujeli prilike, da bi prestopili vsaj korak katere.

A Jed Rusher je imel dušo osvojevalca; prišel bo v to začarano mesto kot zmagovalca! Na to je veroval z vso silo svojega bitja in njegovi čuti so prežali samo na migljaj, kako naj zagradi. Kadar je ujel kako poročilo o bogatinih, ga je vlekel s seboj in ga obdeloval kot lačen pes kost. Kadar je prešel dan, ne da bi kaj zavohal, je bil nemiren in razburjen; ni mogel naprej in kak smisel naj bi potem pa imele vse te čenče o »boljšem načinu življenja«?

Bogatini so se delali, kot da bi jim ne bilo za denar prav nič. To je človeka v začetku zaprepalo, potem pa je zapazil, da so s tem hoteli le naznačiti, da so imeli vse to že od nekdaj. Kot bluf to ni bilo slabo; toda, kaj pa so bili vsi ti ljudje brez denarja? Kam bi pa brez denarja prišli. Jed je sicer rad poslušal Lizo in je bil pripravljen, da bi postal »boljši človek«; vedno pa je v dnu duše v njem plamtelo zaničevanje do zoprnega pretvarjanja, kot da bi komu ne bilo nič za denar. To oslarijo je treba prepustiti ljudem, ki jim v definjstvu zares ni bilo treba pozimi na vse zgodaj, pred dnevom, oskrbovati živine, da so človeku zmrzovale roke v blizzardu, ali pa laziti po nesnagi, vihteti sékalo in vlačiti težko pero, dokler ni človeku krč ohromil mišice.

USNJENA OBUTEV ZA VSO DRUŽINO

SKORO ZA POLOVIČNO CENO

Rata

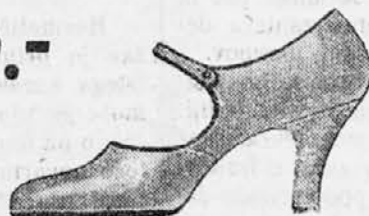
Polletni proračun za uradniško družino

49.-

Vel. 23-26 Vrsta 2851-05
Otroški čevlji iz laka ali rujava boka Izdelani fleksibil z usnjatim podplatom. Vel 27-33 Din 69.-, 35-38 Din 89.-.

59.-

Vrsta 9875-03
Eleganten udoben in lahek čevlji iz baržuna z visoko peto. Iz satena za isto ceno.

89.-

Vrsta 1937-22
Moški polčevlji iz črnega ali rujava boka s prožnim gumijastim podplatom.

Din.
197.-
3 pari čevljev

Proračun za družino, katere člani hodijo celi dan

59.-

Vrsta 3162-00
Za živahne dečke smo izdelali visoke čevlje s trpežnim gumijastim podplatom. Neobhodno so potrebni za vsakdanjo nošnjo.

79.-

Za gospodinjice: Vrsta 3945-03
Za vsakdanjo uporabo praktičen močan in udoben čevlji iz boka, ki je potreben vsaki gospodinjici.

89.-

Vrsta 0167-00
Čizme iz močnega masnega usnja z gumijastim podplatom in peto. Za dober material jamčimo. Za delo na polju in vsak štrpaci.

Din.
227.-
3 pari čevljev

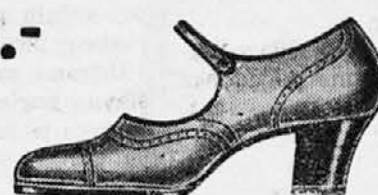
Polletni proračun za vsako družino

59.-

Vrsta 2642-05
Polčevlji iz finega rujava boka z usnjatim podplatom in peto.

99.-

Vrsta 2945-12
Čevlji iz rujava boka. Praktični in elegantni. Ravnotakšni iz laka za nedelo in praznik za ceno Din 129.-.

109.-

Vrsta 3967-22
Udoben čevlji široke oblike iz močnega boka z gumijastim podplatom izdrži trikrat toliko kot usnjeni podplat.

Din.
267.-
3 pari čevljev

Izdelujemo obutev s pomočjo najmodernejših strojev, z rokami jugoslovenskih čevljarjev in iz usnja iz jugoslovenskih tovarn. Odstranjujemo nezaposlenost - zatiramo krizo. Vsaki družini omogočamo, da dočaka jesen in zimo v močni obutvi. Obiščite naše prodajalne, presenečeni boste.

Moške nogavice 5.—, 7.— in 10.— Din par. Ženske nogavice 9.—, 19.— in 25.— Din par. Otroške nogavice 5.—, 7.— in 9.— Din par.

Naši delavski veterani odhajajo

Pretekli teden je odšel po večno plačilo zopet eden naših prvih mož, ki je stal ob zibelki naše matice JSZ, Vinko Zabukovec. Delal je kot delavec v stari predilnici in se takoj pridružil mlademu strokovnemu pokretu. Bil je prvi blagajnik JSZ in je vestno vodil vse denarne posle. Okušal je vso težo delavskih bojev, kateri so bili tudi v tistem času brezobzirni, morda še brezobzirnejši kot danes. Njegova mehka dolenska narava je le težko prenašala take boje, zato se je umaknil iz delavskega bojišča. Vendar se je vedno zanimal za JSZ in njeno delo, njen procvit in isto po svoji moči podpiral. JSZ ga bo ohranila v hvaležnem spominu.

Zakon se mora izvajati

Novi obrtni zakon ima važen oddelek v devetem poglavju, kjer govori o ugodnostih domači obrti za povzdigo industrije in produkcije v državi.

V členu 196 določa zakon, da so dolžni država in vsi njeni zavodi, ustanove ter samouprave nabavljati vse rokodelske in industrijske izdelke, ki se izdelujejo v državi, le od domačih podjetij. Prav tako morajo vršiti vsa popravila le domača podjetja. V inozemstvu se smejo nakupovati le taki proizvodi, ki se ne proizvajajo v naši državi. Izjeme dovoljuje v nujnih primerih le minister trgovine in industrije. V poznejših določbah se zahteva, da mora biti domačim tvrdkam predvsem olajšana in zagotovljena udeležba pri licitacijah. Pri gradbah se mora uporabljati le domač material. Zakon odreja tudi, kako naj se prepreči eventualne zlorabe zakonitih določil.

Zakon je torej tu in ima za našo obrt in posredno tudi za delavstvo naše države dobre določbe. Ko so pa tisoči brezposelnih in brez dela, bo pa tudi potrebno, da se zakon najstrožje izvaja,

ker bo le potem dosegal svoj smoter. Mislimo, da je bil pa tudi že zadnji čas, da se je nekaj storilo proti uvozu tuje blaga, na katerega produkciji so zainteresirani tuji delavci, medtem ko se pri nas doma nabirajo rojaki, ki so jih države v času krize neusmiljeno nagale v domovino.

Delavstvo bo moralo paziti s svoje strani, da se bodo najbolj izvajale tiste določbe, ki so zanj koristne posredno ali neposredno. Krajevne strokovne organizacije bodo najbrž večkrat imele

priliko, da bodo morale nastopiti proti kršitvi zakona.

Proletarska kultura

BESEDA

Na mnoga vprašanja ponovno sporočamo vsem naročnikom, da bo izšla prihodnja številka »Besede« začetkom septembra kot dvojna številka. — Uprava.

NAROČI BESEDO

Zene, v času poroda se obračajte samo na diplomirano babico

MARIJO SMOLEJ,
JESENICE Gregorčičeva cesta št. 2

Otvoritev frizerskega salona!

Cenjenemu občinstvu vljudno naznanjam, da sem otvoril v Linhartovi ulici št. 8 (v hiši g. Trinka)

frizerski salon za dame in gospode

priporoča se **JOSIP FON**

Ljubljana, Linhartova ulica št. 8

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

Celje
Telefon št. 93

Ljubljana
Knalljeva št. 9
Telefon št. 2483

Maribor
Telefon št. 2281

Hranilnice Dravske banovine so pupilarno varni denarni zavodi Dravske banovine, ki jamči za vse obveznosti hranilnice z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo.

Sprejemajo vloge na knjižice in na tekoči račun, vrše vse kontokorentne in žirovne posle ter posredujejo vse vrste denarnih transakcij.

Najbolj varna in najugodnejša naložba prihrankov.

Uradniška. Neki uradnik je vedno hotel imeti dopust. Tako pride k svoemu predstojniku in ga prosi za dvodnevni dopust, češ da mu je umrl stric in da mora iti na pogreb. Predstojnik dopust seveda dovoli. Kmalu na to pride uradnik in prosi zopet za nov dopust, ker je umrla teta. Predstojnik zopet dovoli, pristavi pa: »Če Vam bo še umrl kak stric ali teta, bom šel še jaz z Vami na pogreb.«

Cajno pecivo in slaščice vseh vrst Vam nudi **Ekspozna slaščičarna Pavla Arnez,** Obrtniška ul. 3 Jesenice Obrtniška ul. 3

Cenj. občinstvu se priporoča **DORI PIRMAN,** frizer za dame in gospode, Jesenice - Sava

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej E.T.D

LJUBLJANA

KOPITARJEVA UL. 6/II

Črtnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih saldakonti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka